

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу Інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

МЕШКОВОЇ ІРИНИ ВАСИЛІВНИ

УДК 336.7

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**Управління оборотними активами у системі фінансового менеджменту
підприємства**

Освітня програма – Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу
Спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок

Ірина МЕШКОВА

(підпис, ім'я та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник _____ Ірина ФАДЕЄВА, д.е.н., проф.
(ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ Уляна АНДРУСІВ

(посада) (підпис) (дата) (ім'я та прізвище)

Рецензент

_____ (посада) (підпис) (дата) (ім'я та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів
і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

Спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Уляна АНДРУСІВ

«22» листопада 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ**

Мешковій Ірині Василівні

1. Тема роботи «Управління оборотними активами у системі фінансового менеджменту підприємства»

керівник роботи Фадєєва Ірина Георгіївна д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «22» листопада 2024 року № 776/7

2. Строк подання студентом роботи 20.01.2025

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі й нормативні акти, що регламентують діяльність ДСНС в Україні, періодичні видання, офіційні статистичні матеріали, дані звітності ДСНС України, наукові публікації та методичні видання, статті, тощо.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємства.

2. Оцінка стану управління оборотними активами підприємства.

3. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами організації ДСНС України.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

Слайд 1 – Актуальність та наукова новизна роботи

Слайд 2 – Класифікація оборотних активів

Слайд 3 – Формування оборотних активів для ДСНС України

Слайд 4 – Напрями проведення аналізу оборотних активів, які пропонують автори праць з економічного аналізу

Слайд 5 – Динаміка елементів операційних витрат за 2021-2023 роки, тис. грн

Слайд 6 – Аналіз елементів операційних витрат за 2021-2023 роки, тис. грн

Слайд 7 – Аналіз ліквідності балансу за 2021-2023 рр., Динаміка показників ліквідності за 2021-2023 рр

Слайд 8 – Динаміка активів за 2021-2023 роки, Динаміка пасивів за 2021-2023 рр

Слайд 9 – Аналіз запасів за 2021-2023 рр., Динаміка запасів за 2021-2023 рр

Слайд 10 – Ключові аспекти автоматизації обліку та планування фінансових потоків

Дата видачі завдання 22.11.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми та постановка завдання	22.11.2024	виконано
2.	Розділ 1. Теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємства	11.12.2024	виконано
3.	Розділ 2. Оцінка стану управління оборотними активами підприємства.	27.12.2024	виконано
4.	Розділ 3. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними активами організації ДСНС України.	16.01.2025	виконано
5.	Вступ, висновки	19.01.2025	виконано
6.	Оформлення роботи	19.01.2025	виконано
7.	Подання готової роботи з комплектом супровідних матеріалів на допуск до захисту	25.01.2025	виконано

Студент _____ Ірина МЄШКОВА
(підпис)

Керівник роботи _____ Ірина ФАДЄЄВА
(підпис)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота містить 91 сторінок 8 таблиць, 5 рисунки, перелік посилань на джерела із 40 найменувань і 3 додатки.

Досліджено управління оборотними активами у системі фінансового менеджменту підприємства за 2021–2023 роки, що організація здатна ефективно підтримувати свою платоспроможність. Водночас, увагу слід звернути на зростання дебіторської заборгованості та запасів, які можуть негативно вплинути на загальну ліквідність у майбутньому. Це підкреслює необхідність посиленого контролю над управлінням оборотними активами, включаючи їх оптимізацію та зниження можливих ризиків.

Для забезпечення довгострокової фінансової стійкості важливо вдосконалювати управлінські практики та фінансові стратегії. Особливе значення мають заходи щодо мінімізації фінансових ризиків (валютних, кредитних, ліквідних), а також впровадження сучасних технологій моніторингу. Комплексний підхід до управління фінансами сприятиме підвищенню ефективності діяльності ДСНС, забезпечуючи необхідний рівень готовності до реагування на надзвичайні ситуації.

Результати дослідження підкреслюють важливість ефективного управління оборотними активами для забезпечення стабільної діяльності підприємства.

АКТИВИ, УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ, ОБОРОТНІ АКТИВИ, СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ.

ABSTRACT

The master's thesis contains 91 pages, 8 tables, 5 figures, a list of references to sources with 40 titles and 3 appendices.

The management of current assets in the financial management system of the enterprise for 2021–2023 was studied, which shows that the organization is able to effectively maintain its solvency. At the same time, attention should be paid to the growth of receivables and inventories, which may negatively affect overall liquidity in the future. This emphasizes the need for enhanced control over the management of current assets, including their optimization and reduction of possible risks.

To ensure long-term financial sustainability, it is important to improve management practices and financial strategies. Of particular importance are measures to minimize financial risks (currency, credit, liquidity), as well as the introduction of modern monitoring technologies. An integrated approach to financial management will contribute to increasing the efficiency of the activities of the State Emergency Service, ensuring the necessary level of readiness to respond to emergencies.

The results of the study emphasize the importance of effective management of current assets to ensure the stable operation of the enterprise.

ASSETS, ASSET MANAGEMENT, CURRENT ASSETS, MANAGEMENT STRATEGY.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1 Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства.....	10
1.2 Формування системи управління оборотними активами підприємства	12
1.3 Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві.....	15
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	24
2.1 Загально-економічна характеристика підприємства АРЗ СП ГУ ДСНС України в Івано-Франківській області.....	24
2.2 Оцінка стану ліквідності підприємства.....	27
2.3 Аналіз ефективності управління запасами на підприємстві.....	36
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ДСНС УКРАЇНИ.....	41
3.1 Оптимізація фінансових потоків в умовах нестабільної економіки для підприємства ДСНС.....	41
3.2 Вдосконалення фінансового планування та бюджетування в підприємстві ДСНС	49
Висновки до розділу 3.....	54
ВИСНОВКИ.....	55
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ НА ДЖЕРЕЛА.....	56
ДОДАТКИ.....	61
Бібліографічна довідка	

					МР.ФНмз – 02.00.000 ПЗ			
Змн.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата	«Управління оборотними активами у системі фінансового менеджменту підприємства»	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.		Мешкова І.В.					4	91
Перевір.		Фадєєва І. Г.				ІФНТУНГ, ФНмз-23-1		
Реценз.								
Н. Контр.		Фадєєва І. Г.						
Затверд.		Андрусів У. Я.						

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає нових підходів до управління економікою як на макрорівні, так і на рівні окремих підприємств. Особливого значення набувають проблеми створення таких механізмів управління фінансами підприємств, які б відповідали ринковим умовам господарювання та забезпечували достатній рівень платоспроможності, ліквідності, прибутковості. У сучасних умовах для більшості вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їхнього економічного розвитку стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності їхнього господарювання. Разом із цим низька забезпеченість виробничих підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання. Тому одним із найактуальніших завдань у напрямі забезпечення фінансової стійкості вітчизняних підприємств є суттєве вдосконалення механізму управління оборотними активами.

В системі заходів, направлених на підвищення ефективності роботи підприємства і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального формування та ефективного використання оборотних активів. Інтереси підприємства вимагають повної відповідальності за результати своєї виробничо-господарської діяльності. Оскільки фінансовий стан підприємства знаходиться в прямій залежності від стану оборотних коштів, що передбачає взаємозалежність витрат з результатами господарської діяльності і відшкодування витрат власними засобами, підприємства зацікавлені в раціональній організації оборотних коштів – організації їх руху з мінімально можливою сумою для отримання найбільшого економічного ефекту.

Значний внесок в дослідження проблем управління оборотними активами зробили такі вітчизняні вчені, як І.О. Бланк, С.В. Калабухова, О.В. Кнейслер, О.Р. Квасовський, О.Ю. Ніпіаліді, А.М.Ковалева, М.Р. Ковбасюк, І.Д. Лученок, Е.С. Стоянова, І.Ф. Стефанів, Н.Я. Спасів та інші. Разом з тим, існує ряд теоретичних і практичних проблем, які все ще залишаються невирішеними

як на рівні промисловості в цілому, так і на рівні її окремих галузей. До них слід віднести проблеми класифікації оборотних активів, оцінки ефективності їх використання, вдосконалення системи контролю, системи обліку оборотних активів, нейтралізації впливу кризових явищ на їх формування.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад управління оборотними активами на підприємстві та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх використання в контексті впливу кризових явищ.

Відповідно до цієї мети в процесі дослідження потрібно вирішити такі завдання:

- вивчити теоретичні аспекти управління оборотними активами на підприємстві шляхом уточнення сутності оборотних активів, їх складу та формування системи управління;

- охарактеризувати науково-методичний підхід до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві;

- проаналізувати джерела фінансування оборотних активів АРЗ СП ГУ ДСНС України в Івано-Франківській області;

- дослідити ефективність управління оборотними активами АРЗ СП ГУ ДСНС України в Івано-Франківській області;

- визначити напрямки вдосконалення механізму фінансування та підвищення ефективності використання оборотних активів АРЗ СП ГУ ДСНС України в Івано-Франківській області.

Об'єктом дослідження є оборотні активи підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади управління оборотними активами підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у магістерській роботі були використані методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – для дослідження сутності оборотних активів підприємства, теоретичних засад управління ними; системного і комплексного підходу – для обґрунтування

теоретико-методичного підходу до оцінки ефективності використання активів підприємства; статистичні та графічні – для аналізу стану і тенденцій динаміки оборотних активів підприємства та унаочнення отриманих результатів дипломної роботи.

Інформаційною базою дослідження є статистичні матеріали Держкомстату України, матеріали фінансової звітності підприємств, а також власні розрахунки автора і результати їх обробки. Теоретичним та методологічним підґрунтям дослідження є об'єктивні закони і фундаментальні положення економічної теорії, теорії управління, наукові праці та методичні розробки провідних вітчизняних та зарубіжних вчених з цих питань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-прагматичних засад управління оборотними активами вітчизняних підприємств з метою підвищення ефективності їх господарювання.

Практичне значення одержаних результатів і висновків полягає у тому, що запропоновані розробки складатимуть методичну основу обґрунтованого управління оборотними активами підприємств в умовах розвитку ринкового середовища. Реалізація викладених в роботі методичних рекомендацій буде корисною при удосконаленні вибору стратегії подальшого розвитку підприємств, плануванні їх поточної господарської діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів підприємства

Оборотні активи підприємства — це сукупність матеріальних, фінансових та інших ресурсів, які забезпечують оперативну діяльність підприємства і знаходяться у постійному обігу. Для підприємств ДСНС України вони відіграють ключову роль у забезпеченні безперервної роботи та оперативного реагування на надзвичайні ситуації.

Сутність оборотних активів є частиною активів підприємства, які використовуються в короткостроковій перспективі (до одного року) та призначені для забезпечення виробничого циклу, виконання функціональних завдань та інших операційних потреб. Особливості оборотних активів ДСНС: Висока ліквідність: оборотні активи характеризуються здатністю швидко трансформуватися у грошові кошти, що забезпечує їх оперативне використання в разі виникнення надзвичайних ситуацій. Оперативність використання: враховуючи специфіку діяльності ДСНС, оборотні активи мають бути постійно доступними для забезпечення виконання невідкладних завдань у режимі реального часу. Особливості складу: Значна частина оборотних активів представлена специфічними запасами, такими як паливо, технічні засоби, обладнання для ліквідації наслідків катастроф, медикаменти тощо, що відображає специфічні потреби оперативної діяльності служби.

Оборотні активи поділяються на різні групи залежно від їх характеру та використання (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Класифікація оборотних активів

Критерій	Група активів	Приклади
1	2	3
За функціональною роллю	Виробничі запаси	Матеріали (будівельні, паливно-мастильні). Спеціалізоване обладнання для ліквідації надзвичайних ситуацій. Незавершене виробництво (наприклад, ремонт техніки)
	Готова продукція	запаси, підготовлені для передачі в регіональні підрозділи
За формою існування	Матеріальні активи	Паливо, інструменти, лікарські засоби та медикаменти
	Фінансові активи	Грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції
За джерелами формування	Власні оборотні активи	сформовані за рахунок бюджетних коштів чи власних надходжень
	Залучені оборотні активи	можуть формуватися через аванси, фінансування чи кредити (у разі затвердження державою)

Джерело: сформовано на основі [15;16].

Формування оборотних активів для ДСНС України здійснюється через наступні джерела (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Джерела формування оборотних активів

Джерело формування	Опис
1	2
Державне фінансування	Основне джерело формування оборотних активів. Виділення коштів із державного або місцевого бюджетів для закупівлі необхідних матеріалів, устаткування та забезпечення оперативної діяльності

Продовження таблиці 1.2

1	2
Спеціальні фонди	Підрозділи ДСНС можуть отримувати додаткові кошти через спеціальні фонди (платні послуги, оренда приміщень)
Міжнародна допомога	Гранти або гуманітарна допомога, наприклад, у вигляді обладнання чи фінансових ресурсів
Позабюджетні надходження	Підприємства ДСНС можуть залучати ресурси через благодійні внески, спонсорську підтримку
Власні ресурси	Генеруються за рахунок діяльності, яка не суперечить законодавству (наприклад, продаж списаного майна)

Джерело: сформовано на основі [8].

Особливості управління оборотними активами для ефективного управління оборотними активами в умовах підвищеної відповідальності підприємств ДСНС важливо враховувати: прозорість у використанні коштів, контроль за запасами (особливо для пального та медичних засобів), систему моніторингу для запобігання дефіциту критично важливих матеріалів.

Оборотні активи є стратегічним інструментом, який забезпечує здатність ДСНС України швидко та ефективно реагувати на загрози, підтримувати інфраструктуру та виконувати завдання державного значення.

1.2. Формування системи управління оборотними активами підприємства

Система управління оборотними активами підприємств Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є невід'ємною складовою забезпечення їх ефективної діяльності, спрямованої на ліквідацію надзвичайних ситуацій, підтримання готовності до реагування та виконання інших державних функцій.

Управління оборотними активами передбачає комплекс дій, пов'язаних із плануванням, обліком, контролем, аналізом і оптимізацією використання

ресурсів для забезпечення безперервності функціонування підприємства. Особливості цієї системи в умовах ДСНС обумовлені високими вимогами до оперативності та ефективності використання ресурсів.

Основні принципи формування системи управління. Раціональне використання ресурсів управління оборотними активами базується на принципі оптимального розподілу та раціонального використання запасів, фінансових коштів і матеріалів для забезпечення готовності до виконання завдань. Оперативність системи повинна забезпечувати швидке прийняття рішень щодо закупівлі, переміщення чи використання ресурсів, необхідних для реагування на надзвичайні ситуації. Прозорість та підзвітність формування системи управління передбачає прозорий облік усіх оборотних активів, що мінімізує ризики нецільового використання. Стратегічний підхід необхідно враховувати довгострокові завдання ДСНС, такі як оновлення запасів, модернізація обладнання чи перерозподіл ресурсів між підрозділами. Формування ефективної системи управління оборотними активами для ДСНС України включає послідовне проходження кількох важливих етапів: Аналіз поточного стану оборотних активів на цьому етапі здійснюється: оцінка наявності матеріалів, запасів, технічних засобів. Виявлення дефіциту критично важливих активів (наприклад, пального, медикаментів чи обладнання). Аналіз динаміки використання ресурсів. Планування та бюджетування планування витрат здійснюється відповідно до стратегічних завдань ДСНС. Важливим є: Формування бюджету для придбання необхідних матеріалів. Прогнозування потреб залежно від ризиків та статистичних даних про надзвичайні ситуації. Створення резервів для забезпечення готовності в умовах надзвичайних ситуацій формуються резерви пального, медичних засобів, продовольства та інших критично важливих ресурсів. Організація обліку та моніторингу використовуються сучасні інформаційні системи для автоматизації обліку та моніторингу стану оборотних активів. Це дозволяє оперативно відстежувати їх переміщення та використання. Контроль і аудит регулярний контроль за станом запасів та їх використанням забезпечує мінімізацію ризиків втрат чи

неефективного використання. Оптимізація процесів управління включає модернізацію процедур закупівель, складування та обліку активів. Наприклад, впровадження електронних систем управління запасами дозволяє знизити час на обробку заявок та передачу ресурсів між підрозділами.

Ключові функції системи управління оборотними активами, планування закупівель визначення потреби в ресурсах, обґрунтування обсягів закупівель та встановлення пріоритетів залежно від ситуаційних завдань. Логістика та зберігання розробка системи ефективного транспортування активів до місць використання. Забезпечення збереження запасів на складах із дотриманням умов, необхідних для їхньої якості. Фінансове управління Оптимізація витрат на утримання оборотних активів. Контроль за використанням бюджетних коштів. Моделювання кризових сценаріїв формування резервів на основі прогнозів розвитку надзвичайних ситуацій дозволяє адаптувати систему управління до змінних умов. Навчання персоналу працівники, відповідальні за управління активами, проходять регулярну підготовку для ефективного виконання своїх функцій у нестандартних ситуаціях.

Інструменти підвищення ефективності управління [20]. Автоматизація процесів використання програмного забезпечення для обліку та контролю оборотних активів (ERP-системи) дозволяє значно скоротити час і знизити витрати. Централізація управління об'єднання даних про оборотні активи в єдиній системі управління забезпечує прозорість і зручність координації між підрозділами. Міжнародна співпраця залучення міжнародного досвіду та ресурсів допомагає вдосконалювати систему управління. Аудит ефективності проведення регулярних аудитів дозволяє ідентифікувати слабкі місця системи та вносити корективи.

Результати впровадження ефективної системи розробка і реалізація системи управління оборотними активами сприятиме: забезпеченню безперебійної роботи ДСНС України, підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, оперативному реагуванню на надзвичайні ситуації, забезпеченню готовності до довготривалих кризових ситуацій.

Таким чином, формування системи управління оборотними активами є критично важливим для забезпечення функціонування підприємств ДСНС України відповідно до їхнього призначення.

1.3. Теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності управління оборотними активами на підприємстві

Управління оборотними активами на підприємстві ДСНС України має специфічний характер, оскільки потреби в ресурсах залежать від оперативної діяльності, підготовки до надзвичайних ситуацій та їх ліквідації, а також від постійної потреби у забезпеченні матеріально-технічних засобів. Тому оцінка ефективності управління оборотними активами в ДСНС повинна враховувати не лише економічні чинники, але й організаційно-оперативні аспекти.

Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом для визначення ефективності управління оборотними активами необхідно здійснювати порівняння фактичної наявності оборотних коштів з їх нормативами. Це дозволяє виявити можливий брак або надлишок ресурсів. Враховуючи особливості роботи ДСНС, нормативи повинні бути адаптовані до потреб, які можуть варіюватися залежно від кількості та масштабу надзвичайних ситуацій. Брак оборотних коштів може виникати внаслідок непередбачуваних ситуацій, таких як масштабні катастрофи або стихійні лиха. Це може призвести до нестачі фінансування для закупівлі необхідних товарно-матеріальних цінностей (наприклад, техніки, засобів індивідуального захисту, медичних засобів). Основними причинами цього є невчасне фінансування, затримки в бюджетних виплатах, а також слабка координація між органами управління та підприємствами, які постачають ці ресурси. Надлишок оборотних коштів у ДСНС може виникнути у разі перевищення фактичного обсягу ресурсів над нормативом, що може бути наслідком недостатнього планування або нераціонального використання коштів. Наприклад, надмірне утримання запасів або неефективне розподілення ресурсів серед підрозділів може призвести до нецільового використання коштів.

Показники ефективності управління оборотними активами для оцінки ефективності використання оборотних коштів ДСНС можна використовувати низку фінансових і організаційних показників: коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів дозволяє оцінити, яку частину майна складають оборотні кошти. В ДСНС це може бути важливо для оцінки забезпечення безперебійної роботи підрозділів, оскільки стабільний фінансовий стан гарантує готовність до реагування на надзвичайні ситуації. Термін обертання оборотних коштів є важливим показником, що характеризує ефективність використання оборотних коштів, і дозволяє оцінити час, за який оборотні кошти проходять повний цикл (від отримання ресурсів до їх використання в процесі виконання завдань). У ДСНС це допомагає виявити, чи не занадто довго кошти залишаються в запасах, що може заважати оперативному реагуванню. Коефіцієнт обертання також є важливим інструментом для оцінки, скільки разів за період оборотні кошти проходять обертання. Чим вищий цей показник, тим ефективніше використовуються ресурси. Для ДСНС важливо, щоб обертання коштів було достатнім, щоб забезпечити швидке реагування в разі надзвичайних ситуацій.

Стратегії покращення ефективності використання оборотних коштів для поліпшення ефективності використання оборотних коштів у ДСНС можуть бути впроваджені такі заходи: оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей – для скорочення потреби в зберіганні великих обсягів ресурсів можна запровадити систему прямого постачання товарно-матеріальних цінностей за вимогою. Це допоможе зменшити витрати на зберігання та обробку матеріалів. Покращення координації з постачальниками – своєчасні закупівлі та постійна комунікація з постачальниками матеріальних засобів допоможуть уникнути затримок у постачанні критично важливих ресурсів у разі надзвичайної ситуації. Вивільнення оборотних коштів – це може здійснюватися через прискорення обертання коштів, зокрема через реалізацію непотрібних або застарілих товарно-матеріальних цінностей, що дозволить звільнити ресурси для більш ефективного використання.

Планування та нормування оборотних коштів для забезпечення належного фінансування та безперебійної роботи ДСНС важливо правильно визначити потребу в оборотних коштах через нормування. Основні етапи нормування включають: розрахунок норм запасів товарно-матеріальних цінностей за кожною статтею (наприклад, засоби індивідуального захисту, технічні засоби, медикаменти). Це дозволяє визначити, скільки ресурсів потрібно для забезпечення стандартної діяльності, а також для реагування на надзвичайні ситуації. Визначення нормативів оборотних коштів для кожного підрозділу з урахуванням специфіки їх діяльності та потенційних кризових ситуацій, які можуть виникнути. Оцінка ефективності та коригування нормативів на основі фактичних даних про потреби та використання ресурсів, що дозволить зробити управління оборотними коштами більш адаптованим до змінюваних умов.

Напрями проведення аналізу оборотних активів, які пропонують автори праць з економічного аналізу (табл. 1.3)[22].

Таблиця 1.3 - Напрями проведення аналізу оборотних активів

Автор	Напрями проведення економічного аналізу
Л. М. Драгун	Пропонується аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства вести у двох напрямках:
	1) традиційний аналіз абсолютних і відносних показників;
	2) якісний, кількісний і факторний аналіз.
	Цей метод є найбільш прийнятним, оскільки забезпечує діагностику ліквідних активів за рахунок різних абсолютних та відносних показників.
І. О. Бланк	Рекомендується аналізувати оборотні активи за показниками ділової активності, що дозволяє виявити як швидко обертаються фінансові ресурси підприємства, вкладені в його поточні активи.

Продовження таблиці 1.3

О. С. Поважний	Рекомендується розраховувати показник рентабельності оборотних засобів як відношення прибутку від реалізації продукції до розміру оборотних засобів.
Н.О. Окселенко	Пропонується виділяти такі групи фінансових коефіцієнтів: показники стану та структури оборотних активів; узагальнюючі показники ефективності оборотних активів (показники рентабельності); показники ділової активності; показники ліквідності; показники фінансової стійкості.
А. В. Шегда	Пропонується до показників, що характеризують оборотні кошти, відносити: коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту, показник віддачі (рентабельності) оборотних коштів та суму вивільнення.
Л. А. Жмійка	Пропонується виділяти ліквідність та ефективність. У складі показників ліквідності виділяють відношення чистого оборотного капіталу до загальної сукупності активів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та безпечний інтервал. У складі показників ефективності виділяють оборотність активів, оборотність чистого оборотного капіталу, тривалість запасів в днях, оборотність запасів, середній період збору дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості.

Таким чином, провівши аналіз вищевикладеного матеріалу, можна запропонувати наступну послідовність проведення аналізу оборотних активів за допомогою ряду коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини оборотних активів підприємства [23]:

$$K_{об а} = \frac{ЧД}{ОА}, \quad (1.1)$$

де, ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

ОА – оборотні активи підприємства.

2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості [23]:

$$K_{об дз} = \frac{ЧД}{ДЗ}, \quad (1.2)$$

де, ДЗ – середньорічні залишки дебіторської заборгованості.

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції (С) до середньорічної вартості матеріальних запасів (МЗ) та характеризує швидкість реалізації товарноматеріальних запасів підприємства [23]:

$$K_{об мз} = \frac{С}{МЗ}, \quad (1.3)$$

4. Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) (ЧД) до середньорічної вартості основних засобів (ОЗ). Він показує ефективність використання основних засобів підприємства, розраховуємо за формулою [23]:

$$K_{фв} = \frac{ЧД}{ОЗ}, \quad (1.4)$$

де, ОЗ – середньорічна вартість основних засобів.

5. Тривалість обороту оборотних активів розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коеф. оборотності оборотних активів [23]:

$$T_{об} = \frac{360}{K_{об ОА}}, \quad (1.5)$$

6. Строк погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітного періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості [21, с. 35]:

$$T_{об} = \frac{360}{K_{об дз}}, \quad (1.6)$$

7. Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом відображає частку власного оборотного капіталу в загальній величині оборотних активів і визначається за формулою [23]:

$$T_{об} = \frac{ВОК}{ОА}, \quad (1.7)$$

де, ВОК – власний оборотний капітал.

8. Коефіцієнт забезпечення матеріальних записів власними оборотними коштами. Даний коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових [23]:

$$КЗМЗ_{ВОК} = \frac{ВОК}{З}, \quad (1.8)$$

де, З - середньорічна вартість запасів підприємства;

Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60 – 80%. Деякі автори називають критичну величину – 50%.

9. Коефіцієнт рентабельності оборотних активів показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню оборотних активів, розраховується за формулою [23]:

$$P_{ОА} = \frac{ЧП}{ОА} * 100, \quad (1.9)$$

де ЧП – величина чистого прибутку або збитку отриманого підприємством.

10. З метою визначення кількісного впливу окремого фактору на результативну ознаку розглянемо методику проведення факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів. Це дозволить отримати детальну інформацію про вплив факторів на результативний показник.

Розширена модель коефіцієнта оборотності оборотних коштів має вигляд [23]:

$$КО_{ОК} = \frac{ВР}{ВЗ+ДЗ+НВ+ГК+ГП+Т+ІОА}, \quad (1.10)$$

де ВР – виручка від реалізації; ВЗ– виробничі запаси;

ДЗ – дебіторська заборгованість; НВ– незавершене виробництво;

ГК– грошові кошти; ГН – готова продукція;

Т – товари, ІОА – інші оборотні активи.

11. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за початковий період, розраховується по формулі [23]:

$$K_{\text{ООКум1}} = \frac{BP_3}{BЗп+ДЗп+НВп+ГКп+ГПп+Тп+IOАп}, \quad (1.11)$$

12. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що виручку підприємство отримає на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду [23]:

$$K_{\text{ООКум2}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВп+ГКп+ГПп+Тп+IOАп}, \quad (1.12)$$

13. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів буде на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду [23]:

$$K_{\text{ООКум3}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВз+ГКп+ГПп+Тп+IOАп}, \quad (1.13)$$

14. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів і дебіторська заборгованість будуть на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду [23]:

$$K_{\text{ООКум4}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВз+ГКп+ГПп+Тп+IOАп}, \quad (1.14)$$

15. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, дебіторської заборгованості та незавершеного виробництва будуть на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду [23]:

$$K_{\text{ООКум5}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВз+ГКп+ГПп+Тп+IOАп}, \quad (1.15)$$

16. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, величина дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів будуть на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду [23]:

$$K_{\text{ООКум6}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВз+ГКп+ГПп+Тп+IOАп}, \quad (1.16)$$

17. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за умови, що підприємство отримує виручку; величини запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів та готової продукції будуть на рівні звітного періоду, а величина товарів залишиться на рівні початкового періоду [23]:

$$K_{\text{ООКум7}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВз+ГКп+ГПп+Тп+IOAп}, \quad (1.17)$$

18. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за звітний період [23]:

$$K_{\text{ООКз}} = \frac{BP_3}{BЗз+ДЗп+НВз+ГКп+ГПп+Тп}, \quad (1.18)$$

Отже, в результаті вищевикладеного матеріалу, було сформульовано суть оборотних активів як грошових коштів підприємства, вкладених в оборотні виробничі фонди і фонди обігу з метою забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. Доведено, що оборотні активи являють собою сукупність багатьох важливих ланок, без яких неможливий виробничий процес та нормальне функціонування підприємства в цілому. Проаналізовано показники, які визначають ефективність використання оборотних активів підприємства.

Крім того для забезпечення підвищення ефективності використання операційних необоротних активів можна розглядати заходи щодо скорочення потреби в обсязі їх фінансування і підвищення темпів економічного розвитку підприємства за рахунок раціонального використання власних фінансових ресурсів.

Висновки до розділу 1

Розглянуто теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємств Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Оборотні активи є важливою складовою фінансових ресурсів, що забезпечують оперативну діяльність, готовність до реагування на надзвичайні ситуації та виконання інших функцій, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки.

Специфіка роботи ДСНС визначає необхідність у високій ліквідності та оперативності оборотних активів, що включають матеріальні, фінансові та інші ресурси, які безперервно перебувають у обігу.

Зокрема, було виявлено важливість правильної класифікації оборотних активів і джерел їхнього формування, що дозволяє забезпечити стабільність та безперебійність функціонування служби. Однією з основних особливостей управління оборотними активами є висока потреба в оперативності, прозорості, стратегічному підході та ефективному плануванні.

Система управління оборотними активами в ДСНС має включати чітке планування, облік, контроль, аналіз та моніторинг стану ресурсів, що дозволяє адаптувати діяльність служби до змінюваних умов надзвичайних ситуацій. Основними напрямками підвищення ефективності є оптимізація запасів, вдосконалення логістики, автоматизація процесів управління та регулярний аудит.

Отже, успішне управління оборотними активами має важливе значення для забезпечення стабільної та ефективної роботи підприємств ДСНС, що в свою чергу впливає на здатність служби своєчасно реагувати на надзвичайні ситуації та виконувати завдання, що мають державне значення.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Загально-економічна характеристика підприємства АРЗ СП ГУ ДСНС України в Івано-Франківській області

Історія розвитку підприємства АРЗ СП ГУ ДСНС України в Івано-Франківській області є частиною більш загального процесу розвитку системи цивільного захисту та аварійно-рятувальних служб в Україні. Ось деякі основні моменти цієї історії. Початок розвитку аварійно-рятувальних служб в Україні Аварійно-рятувальні служби в Україні мають свою історію, що починається ще з часів радянської епохи, коли були сформовані різноманітні підрозділи для ліквідації надзвичайних ситуацій. Проте саме після здобуття незалежності у 1991 році, в Україні починається активна реформа системи цивільного захисту.

Одним з ключових моментів у розвитку служби стало створення аварійно-рятувальних загонів (АРЗ) на базі територіальних управлінь МНС (Міністерства з надзвичайних ситуацій) і їх подальша трансформація у склад Головного управління ДСНС. АРЗ СП (служби пожежної) виконують завдання з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, таких як стихійні лиха, техногенні аварії, хімічні та радіаційні інциденти.

АРЗ СП ГУ ДСНС в Івано-Франківській області в Івано-Франківській області, як і в інших регіонах України, до складу Головного управління ДСНС входять рятувальні підрозділи, які беруть участь у боротьбі з надзвичайними ситуаціями та їх наслідками. Розвиток таких підрозділів в області почався з часів, коли було створено обласні підрозділи МНС. Після реорганізації та створення ДСНС України, служба продовжила свою діяльність під новим керівництвом, а також значно покращила матеріально-технічну базу. Начальник представляє установу у всіх установах і організаціях, вирішує самостійно всі питання діяльності загону, розпоряджається майном, укладає договори, видає накази і розпорядження, обов'язкові до виконання всіма працівниками,

відповідно до трудового законодавства приймає і звільняє працівників, застосовує заходи заохочення і накладає стягнення на працівників. Начальник несе в межах своїх повноважень повну відповідальність за діяльність загону, забезпечення схоронності товарно-матеріальних цінностей, коштів і іншого майна. Проведемо аналіз елементів операційних витрат (табл. 2.1).

Аналіз елементів операційних витрат показав, що на протязі 2021-2023 років демонструє значні зміни у фінансових показниках, що свідчить про якесь важливе зміщення в стратегії або зовнішніх обставинах компанії. Загалом, витрати підприємства значно зросли, зокрема в 2023 році. Витрати на собівартість продукції в 2023 році суттєво зросли порівняно з попередніми роками. Збільшення склало 143% в порівнянні з 2022 роком та 162,9% у порівнянні з 2021 роком. Це може бути обумовлено кількома факторами: (збільшенням обсягів виробництва та, відповідно, більш високими витратами на сировину, енергоносії та матеріали, інфляційними процесами та підвищенням вартості ресурсів, можливим розширенням виробничих потужностей або змінами в технологічних процесах, що вимагали більших інвестицій у виробництво). Адміністративні витрати також зазнали суттєвого зростання в 2023 році (+148% порівняно з 2022 роком і +163,1% порівняно з 2021 роком). Це може свідчити про збільшення кількості адміністративного персоналу або зростання витрат на управлінські послуги, можливе розширення організаційної структури компанії, введення нових підрозділів чи підвищення витрат на утримання офісної інфраструктури, зростання витрат на оплату праці та інших операційних витрат у зв'язку з економічною ситуацією. У 2023 році витрати на збут знизились на 47% порівняно з 2022 роком, що є позитивним сигналом щодо ефективності стратегії продажу. Можливі причини (оптимізація витрат на рекламу та маркетинг, можливе скорочення обсягів продажу або зміни в маркетинговій політиці, підприємство могло також впровадити більш ефективні канали збуту, що дозволило зменшити витрати на просування). Інші операційні витрати в 2023 році зросли на 452% порівняно з 2022 роком і на 434,2% порівняно з 2021 роком. Це є значним підвищенням, що може бути

пов'язане з неопераційними витратами, такими як штрафи, коригування обліку або разові витрати, можливо, підприємство зіткнулося з форс-мажорними обставинами або інвестиціями в непередбачувані потреби. Загальні витрати підприємства у 2023 році значно зросли — на 142,7% порівняно з 2022 роком та на 161,5% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про: загальне збільшення виробничих витрат та витрат на управлінські і адміністративні потреби, можливе розширення діяльності підприємства або реакція на зміни в економічній ситуації (зокрема, інфляція, зростання цін на сировину та енергоносії). Загалом, підприємство зіткнулося з значним зростанням витрат у 2023 році, що потребує ретельного моніторингу та коригування стратегії. Основні фактори зростання витрат — підвищення собівартості виробництва, збільшення адміністративних витрат, а також значне зростання інших операційних витрат. Позитивним є зменшення витрат на збут, що свідчить про можливу оптимізацію цієї статті витрат. В майбутньому компанії слід зосередитися на оптимізації витрат і пошуку способів зниження собівартості, зокрема через ефективніше використання ресурсів та зниження адміністративних витрат.

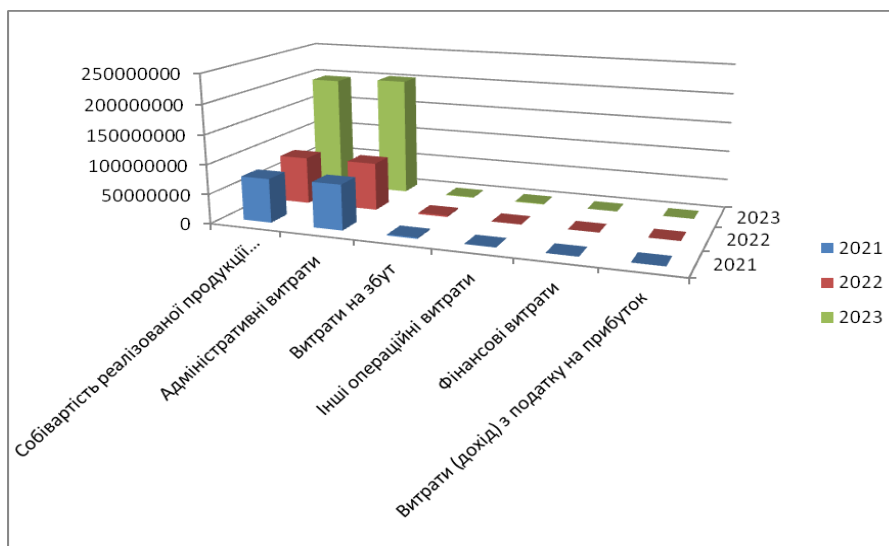

Рисунок 2.1 - Динаміка елементів операційних витрат за 2021-2023 роки, тис. грн.

Таблиця 2.1- Аналіз елементів операційних витрат за 2021-2023 роки, тис. грн.

Вид доходу	2021	2022	2023	Темп росту, %			Абсолютні відхилення, тис. грн.		
				2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021	2022- 2021	2023- 2022	2023- 2021
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	74753564	80779370	196560735	108,1	243	262,9	6025806	115781365	121807171
Адміністративні витрати	77018191	81663996	202629451	106,0	248	263,1	4645805	120965455	125611260
Витрати на збут	1990062	2301293	1225541	115,6	53	61,6	311231	-1075752	-764521
Інші операційні витрати	217137	210138	1159862	96,8	552	534,2	-6999	949724	942725
Фінансові витрати	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	0	0	0	0,0	0	0,0	0	0	0
Всього витрат	153978954	164954797	401575589	427	1097	1122	10975843	236620792	247596635

2.2. Оцінка стану ліквідності підприємства

Оцінка фінансового стану Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є важливою частиною аналізу ефективності її діяльності та здатності до виконання завдань, визначених державою в умовах обмеженого фінансування та нестабільної економічної ситуації. ДСНС України, як державна установа, не орієнтована на отримання прибутку (крім АРЗ СП, ДПРЗ, ДПРП), тому основними завданнями є своєчасне реагування на надзвичайні ситуації, забезпечення безпеки громадян та ефективне використання державних ресурсів.

Для оцінки фінансового стану ДСНС використовується комплексний підхід, що включає аналіз ліквідності, фінансової стійкості, ефективності витрат, а також оцінку здатності організації виконувати свої зобов'язання та досягати поставлених цілей в межах державного фінансування.

Фінансовий стан підприємства можна оцінити, виходячи з його короткострокових та довгострокових перспектив. У короткостроковій перспективі критеріями оцінки фінансового стану компанії є її ліквідність та платоспроможність, тобто здатність повністю та вчасно сплачувати короткострокові борги. Термін "ліквідність" означає плавне перетворення майна у гроші. Під ліквідністю підприємства розуміється його здатність перетворювати свої активи в гроші для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх строку. Усі активи підприємства залежно від ступеня їх ліквідності, тобто від здатності та швидкості перетворення в грошові кошти, можна умовно поділити на такі групи.

1 Найбільш ліквідні активи (А1) – це суми грошових коштів підприємства на поточному, валютному та інших рахунках, у касі, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери), які можуть бути негайно використані для поточного розрахунку.

2. Активи, що швидко реалізуються (А2) (активи, яким потрібно певний проміжок часу для перетворення) – це дебіторська заборгованість, яка

передбачається сплатити протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи.

3. Активи, що повільно реалізуються (А3) (найменш ліквідні активи) – це запаси і витрати. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності доставки, швидкості та точності банківських документів, швидкості оплати в банку, якості та попиту на товар, його конкурентоспроможності, платоспроможності клієнта, способу оплати тощо.

4. Активи, що важко реалізуються (А4) – це активи, які призначені для довгострокового використання в господарській діяльності. Ця стаття може включати статті першого розділу «Необоротні активи» активів балансу. Пасиви балансу залежно від ступеня зростання строків погашення зобов'язань групуються так:

1. Найбільш строкові зобов'язання (П1) – це кредиторська заборгованість, позики працівникам, інші короткострокові зобов'язання

2. Короткострокові пасиви (П2) – це короткострокові банківські позики та інші позики, які мають бути погашені протягом 12 місяців після звітної дати.

3. Довгострокові пасиви (П3) – це довгострокові банківські позики, позикові кошти та інші довгострокові зобов'язання.

4. Постійні пасиви (П4) – власний капітал підприємства, передбачений в першому розділі балансу. Якщо оборотні активи компанії перевищують короткострокові зобов'язання підприємство вважається ліквідним. Розділи 2 і 3 активів балансу містять інформацію, що характеризує величину поточних активів.

Інформація про короткострокові зобов'язання підприємства містяться в III розділі пасиву балансу. Як зазначалося нижче, аналіз ліквідності підприємства проводиться шляхом складання балансу ліквідності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Аналіз ліквідності балансу за 2021-2023 рр

Актив	2021	2022	2023	Пасив	2021	2022	2023	Модифікація		
								2021	2022	2023
Найбільш ліквідні активи	74903168	197006212	205101739	Негайні пасиви	75159239	195649946	199599233	256071	- 135626 6	- 550250 6
Активи, що швидко реалізуються	272731	398631	1331005	Коротко строкові пасиви	0	0	0	- 272731	- 398631	- 133100 5
Активи, що реалізуються повільно	124911	125642	133484	Довгострокові пасиви	0	0	0	- 124911	- 125642	- 133484
Складно реалізовані активи	83862	56525	52294	Поточні пасиви	225433	1937064	7019289	141571	188053 9	696699 5
Баланс	75384672	197587010	206618522	Баланс	75384672	197587010	206618522	-	-	-

За аналізований період спостерігається суттєве зростання найбільш ліквідних активів: з 74,9 млн грн у 2021 році до 205,1 млн грн у 2023 році. Це свідчить про значне покращення рівня фінансової мобільності організації. Однак у 2023 році спостерігається скорочення позитивного розриву між найбільш ліквідними активами та негайними пасивами на 5,5 млн грн порівняно з 2022 роком, що може вказувати на зростання тиску з боку зобов'язань рис.2.2

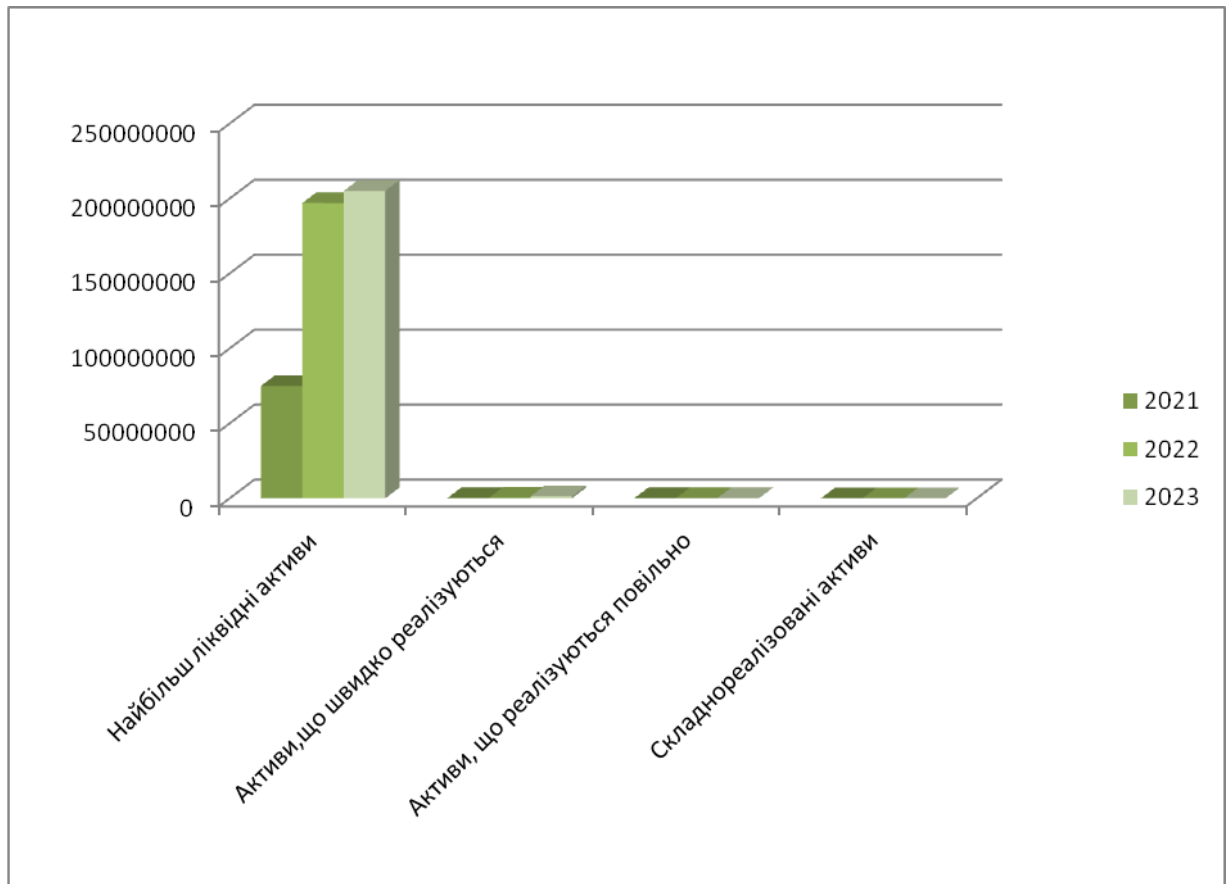

Рисунок 2.2 - Динаміка активів за 2021-2023 роки

Обсяг швидкоореалізованих активів зріс майже у п'ять разів: з 0,27 млн грн у 2021 році до 1,33 млн грн у 2023 році. Це позитивна динаміка, яка свідчить про підвищення потенційної ліквідності активів. Проте повна відсутність короткострокових пасивів робить цю категорію менш критичною для загального фінансового стану.

Повільнорухомі активи залишаються на стабільному рівні: 0,125 млн грн у 2021 році та 0,133 млн грн у 2023 році. Відсутність довгострокових зобов'язань

означає, що ці активи покриваються власними джерелами фінансування, що зменшує ризики.

Категорія складнореалізованих активів демонструє зниження: з 0,084 млн грн у 2021 році до 0,052 млн грн у 2023 році. Ця тенденція може свідчити про оптимізацію структури активів, що зменшує обсяги неліквідних запасів. Поточні пасиви зросли більш ніж у 30 разів: з 0,225 млн грн у 2021 році до 7,02 млн грн у 2023 році. Це суттєве навантаження, яке вимагає додаткових заходів для забезпечення фінансової стійкості. Розрив між складнореалізованими активами та поточними пасивами значно збільшився (з 0,14 млн грн у 2021 році до 6,97 млн грн у 2023 році) рис. 2.3

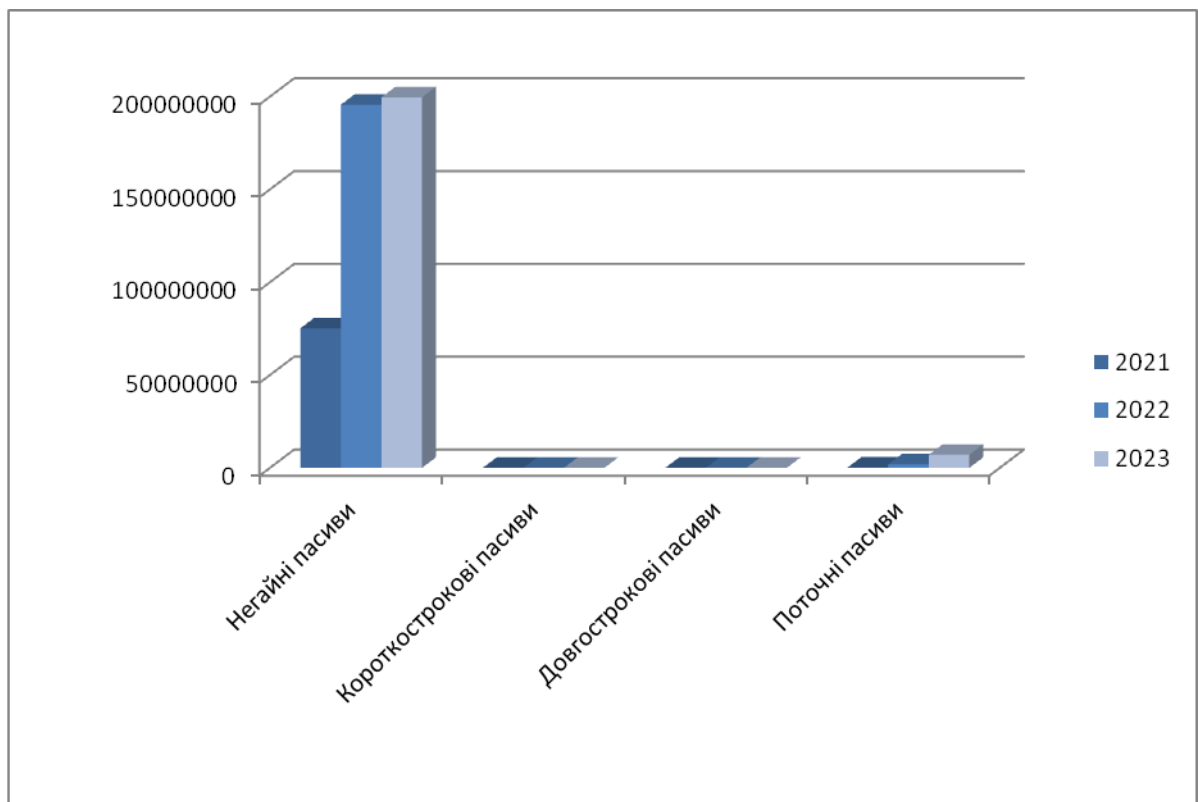

Рисунок 2.3 - Динаміка пасивів за 2021-2023 роки

Фінансовий стан організації ДСНС за період 2021–2023 років демонструє стабільне зростання ліквідності активів, що позитивно впливає на здатність покривати зобов'язання. Основні ризики зосереджені у швидкому зростанні поточних пасивів, що створює додаткове навантаження на фінансову стійкість.

Рекомендується провести заходи з оптимізації зобов'язань для підтримання

балансу ліквідності та уникнення ризику ліквідної кризи. Зосередитись на управлінні негайними пасивами для покращення короткострокової ліквідності. Розглянути можливість залучення додаткових фінансових ресурсів для покриття зростаючих поточних пасивів. Продовжувати оптимізувати структуру активів, зменшуючи частку складнореалізованих активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає здатність організації покривати свої короткострокові зобов'язання лише найбільш ліквідними активами (готівка, кошти на рахунках). У 2021 році цей коефіцієнт був на достатньо високому рівні (2,109), що свідчить про високий рівень ліквідності. Однак, у 2022-2023 роках спостерігається значне падіння цього показника: у 2023 році він знизився до 0,214, що означає, що ДСНС не може покрити свої короткострокові зобов'язання лише за рахунок найбільш ліквідних активів.

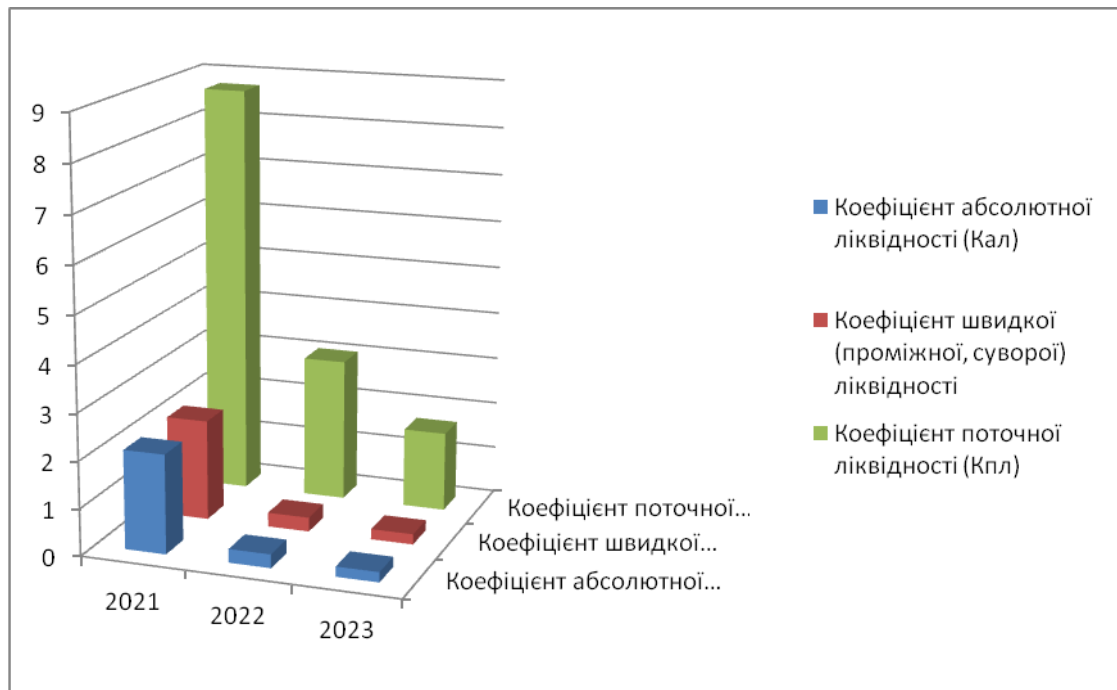

Рисунок 2.4 - Динаміка показників ліквідності за 2021-2023 роки

Таблиця 2.3 - Відносні показники ліквідності за 2021-2023 рр

Показник	2021	2022	2023	Абсолютні відхилення, тис. грн			Відносні відхилення, %		
				2022-2021	2023-2022	2023-2021	2022/2021	2023/2022	2023/2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	2,109	0,29	0,214	-1,816	-0,08	-1,895	13,91	73,05	10,16
Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої) ліквідності	2,14	0,30	0,22	-1,836	-0,08	-1,920	14,04	72,07	10,12
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	8,72	3,04	1,69	-5,686	-1,35	-7,035	34,82	55,61	19,36

Таке падіння коефіцієнта свідчить про можливі проблеми з ліквідністю, зокрема, про недостатню кількість грошових коштів або інших дуже ліквідних активів на початок 2023 року для покриття поточних зобов'язань. (табл. 2.3).

Коефіцієнт швидкої ліквідності, який визначається через здатність організації покрити свої короткострокові зобов'язання без урахування запасів, показує ще більший спад ліквідності порівняно з коефіцієнтом абсолютної ліквідності. У 2021 році коефіцієнт був 2,14, що вказує на високий рівень ліквідності, а в 2022 році він впав до 0,30, а в 2023 році — до 0,22.

Це свідчить про те, що в 2023 році організація все більше залежить від запасів або інших неліквідних активів, щоб покрити свої зобов'язання. Таке зниження може вказувати на значну фінансову напругу, що виникає через зменшення обсягів ліквідних активів або затримки у фінансуванні.

Коефіцієнт поточної ліквідності визначається як здатність організації покрити свої поточні зобов'язання за рахунок всіх короткострокових активів (гроші, дебіторська заборгованість, запаси). У 2021 році цей показник був дуже високим — 8,72, що свідчить про те, що ДСНС мала значні ресурси для покриття поточних зобов'язань. Однак у 2022-2023 роках коефіцієнт поточної ліквідності різко знизився до 3,04 у 2022 році і до 1,69 у 2023 році.

Таке зниження свідчить про значне погіршення ліквідності і зменшення доступних ресурсів для покриття поточних витрат. Це може бути наслідком скорочення бюджетного фінансування, збільшення поточних витрат або зміни в структурі активів, де зменшилась частка найбільш ліквідних ресурсів.

Загалом, за період 2021-2023 років спостерігається значне погіршення ліквідності ДСНС України за всіма ключовими коефіцієнтами. Високий рівень ліквідності в 2021 році, який забезпечував надійне покриття короткострокових зобов'язань, змінився на значне зниження ліквідних активів у наступні роки. У 2023 році коефіцієнти ліквідності знаходяться на критично низькому рівні, що вказує на проблеми з фінансуванням поточних витрат і здатністю організації виконувати свої зобов'язання без залучення додаткових коштів або фінансової допомоги.

Такі зміни можуть бути спричинені кількома факторами: зниженням державного фінансування або затримками у бюджетних виплатах; збільшенням поточних витрат або необхідністю покриття великих зобов'язань; змінами в структурі активів, зменшенням частки ліквідних коштів та інвестицій.

Враховуючи ці тенденції, організація повинна вжити заходів щодо покращення своєї ліквідності, таких як оптимізація витрат, залучення додаткових фінансових ресурсів або коригування структури активів для забезпечення більш високого рівня фінансової стійкості.

2.3. Аналіз ефективності управління запасами на підприємстві

Аналіз стану управління запасами на підприємстві є ключовим елементом ефективного функціонування організації, оскільки запаси безпосередньо впливають на виробничі процеси, фінансову стабільність і конкурентоспроможність. Цей аналіз починається з визначення обсягу, структури та динаміки запасів, що дозволяє оцінити, наскільки вони відповідають поточним і перспективним потребам підприємства. Важливими аспектами є швидкість оборотності запасів, рівень залежності від постачальників, а також наявність "мертвих" або надлишкових запасів, які не використовуються у виробництві. Також оцінюються витрати на утримання запасів, включаючи витрати на зберігання, обслуговування та страхування, а також ризики, пов'язані з псуванням або моральним старінням матеріалів.

Для підвищення ефективності управління запасами аналіз часто включає вивчення системи планування потреб, методів закупівель і впровадження технологій автоматизації, таких як ERP-системи або спеціалізоване програмне забезпечення для управління ланцюгами постачання. Крім того, аналізуються підходи до поповнення запасів: використання методів "точно в строк" (Just-in-Time) або створення страхових запасів для уникнення збоїв. Особлива увага

приділяється оцінці фінансових показників, зокрема оборотності активів і рентабельності, які можуть свідчити про ефективність управління запасами.

Загалом, якісний аналіз стану управління запасами допомагає підприємству оптимізувати свої процеси, мінімізувати витрати та уникати ризиків, сприяючи більшій гнучкості у відповіді на зміну ринкових умов і запитів клієнтів. Результатом такого аналізу стає розробка рекомендацій щодо вдосконалення процесів управління запасами, що дає змогу підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому.

На основі даних табл. 2.4, яка відображає зміну запасів підприємства за 2021–2023 роки, можна зробити такі висновки: Динаміка запасів: у 2021 році обсяг запасів складав 1 876 905 тис. грн., у 2022 році запаси значно зросли до 5 815 677 тис. грн, що свідчить про абсолютне збільшення на 3 938 772 тис. грн (+209,7%), у 2023 році спостерігається ще більш суттєве зростання до 11 793 220 тис. грн, що на 5 977 543 тис. грн більше, ніж у 2022 році (+102,8%). У порівнянні з 2021 роком, запаси зросли на 9 916 315 тис. грн (+528,2%).

Темпи приросту запасів: різке збільшення у 2022 році може свідчити про зростання обсягів виробничої діяльності, розширення асортименту продукції чи потребу створення страхових запасів через економічні ризики, подальше зростання у 2023 році може бути пов'язане зі збільшенням попиту на продукцію, зміною ринкової стратегії підприємства або накопиченням надлишкових запасів.

Абсолютні відхилення: найбільший приріст запасів зафіксовано у 2023 році порівняно з 2022 роком (+5 977 543 тис. грн), що свідчить про продовження стратегії активного накопичення запасів, відносно 2021 року зростання за два роки склало 9 916 315 тис. грн, що є ознакою масштабних змін у політиці управління запасами.

Можливі ризики: таке швидке накопичення запасів може призвести до зростання витрат на їх утримання, особливо у випадку низької оборотності,

Таблиця 2.4 – Аналіз запасів за 2021-2023 рр

Показник	2021	2022	2023	Абсолютні відхилення, тис. грн		
				2022-2021	2023-2022	2023-2021
Запаси	1876905	5815677	11793220	3938772	5977543	9916315

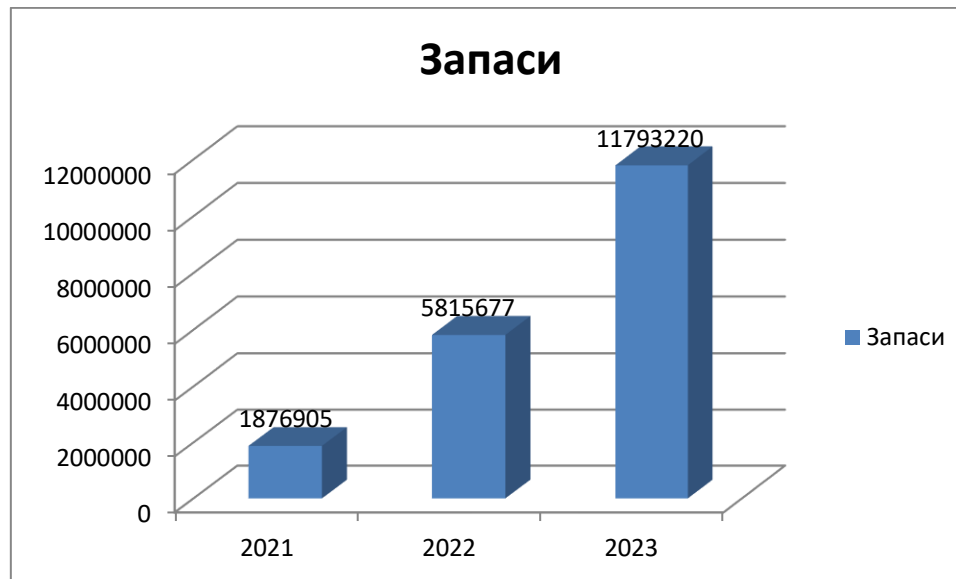

Рисунок 2.5 - Динаміка запасів за 2021-2023 рр

ризик морального старіння або псування матеріальних цінностей також збільшується.

Рекомендації: переглянути структуру запасів і оцінити їх оборотність, впровадити сучасні системи управління, наприклад, автоматизовані інструменти контролю за рівнем запасів, для забезпечення оптимального співвідношення між попитом і пропозицією, проаналізувати причини такого стрімкого зростання запасів, щоб виявити можливі зони для скорочення витрат або підвищення ефективності їх використання.

Таким чином, аналіз свідчить про значне розширення обсягів запасів підприємства, що відкриває можливості для подальшого зростання, але водночас вимагає посилення контролю за їх ефективністю.

Висновки до розділу 2

Проведено детальний аналіз ліквідності балансу Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) за період 2021-2023 років. Основна увага була приділена структурі активів та зобов'язань, а також їх співвідношенню, що дозволяє оцінити платоспроможність організації.

Результати аналізу показали, що ДСНС має достатній обсяг ліквідних активів для покриття своїх короткострокових зобов'язань. Зокрема, спостерігається позитивна динаміка у зростанні найбільш ліквідних активів, таких як грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення. Це свідчить про здатність організації швидко реагувати на фінансові виклики та забезпечувати свою платоспроможність.

Однак, незважаючи на позитивні тенденції, варто звернути увагу на зростання дебіторської заборгованості та запаси, що можуть впливати на загальну ліквідність у майбутньому. Важливо продовжувати моніторинг цих показників і вживати заходів для оптимізації управління оборотними активами.

Загалом, результати аналізу ліквідності підтверджують, що ДСНС України здатна підтримувати свою фінансову стабільність і виконувати свої

зобов'язання в умовах змінного фінансового середовища. Проте для забезпечення довгострокової фінансової стійкості необхідно продовжувати вдосконалювати управлінські практики та стратегії фінансування.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА ДСНС УКРАЇНИ

3.1. Оптимізація фінансових потоків в умовах нестабільної економіки для підприємства ДСНС

Управління оборотними активами є важливим аспектом ефективного функціонування підприємства, включаючи організації, що мають специфічні завдання, такі як система Державної служби України з надзвичайних ситуацій (Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, сформовані управління ДСНС. Міністерство оборони урегулювало свою взаємодію зі Службою 1 липня 2013 року набув чинності Кодекс цивільного захисту України). Для підвищення ефективності використання оборотних активів у таких організаціях необхідно зважати на їх особливості, наявні виклики та специфічні умови функціонування в умовах надзвичайних ситуацій. Важливо визначити можливості для оптимізації фінансових потоків, запасів та ресурсів, щоб гарантувати ефективне і своєчасне виконання обов'язків (Закон України від 16.07.1999 № 996-хiv (Чинний) Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Чинна редакція 03.09.2024).

Одним із важливих шляхів підвищення ефективності управління оборотними активами є удосконалення фінансових потоків організацій ДСНС. Зважаючи на нестабільність економічної ситуації в Україні, управлінці повинні враховувати особливості фінансування та потреби в ресурсах для реагування на надзвичайні ситуації.

Автоматизація обліку та планування фінансових потоків є важливим кроком у підвищенні ефективності управління оборотними активами, зокрема в організаціях, таких як Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). В умовах нестабільної економіки та великих навантажень на ресурси,

організації потребують швидких і точних рішень для управління фінансовими потоками, щоб забезпечити своєчасне виконання обов'язків.

Таблиця 3.1 - Ключові аспекти автоматизації обліку та планування фінансових потоків

Ключові аспекти	Опис
1	2
Інтеграція ERP-систем	Впровадження комплексних ERP-систем дозволяє автоматизувати процеси обліку, контролю витрат, а також планування фінансових потоків. Такі системи дозволяють зібрати інформацію про всі фінансові операції в єдиній базі даних, що знижує ймовірність помилок, оптимізує роботу з документами і дає можливість проводити швидку звітність.
Прогнозування фінансових потоків	Завдяки автоматизованим системам планування, можна прогнозувати потреби у фінансах для реалізації різних завдань, таких як закупівля спеціального обладнання, медикаментів, паливно-мастильних матеріалів та інші витрати, пов'язані з реагуванням на надзвичайні ситуації.
Автоматичний контроль витратами	Автоматизовані системи дозволяють встановити ліміти витрат, проводити автоматичний моніторинг та оцінку фактичних витрат порівняно з запланованими, що забезпечує ефективне управління ресурсами та запобігає нецільовому використанню коштів.
Підвищення прозорості та звітності	Завдяки автоматизації процесів, організація може швидше та точніше формувати фінансові звіти, що підвищує прозорість використання бюджетних коштів та сприяє підвищенню довіри до системи фінансового управління.

Продовження таблицьки 3.1

1	2
Інтеграція з іншими системами управління	Важливо, щоб автоматизовані системи були інтегровані з іншими елементами інфраструктури організації (наприклад, системами управління запасами, закупівлею, кадровими системами). Це дозволяє мати комплексний підхід до фінансового планування і забезпечує цілісність даних.

Джерело: сформовано на основі [15;16].

Автоматизація обліку та планування фінансових потоків [12] допомагає організаціям швидко адаптуватися до змін в економічній ситуації, мінімізувати фінансові ризики та забезпечити своєчасне і ефективне використання ресурсів для реагування на надзвичайні ситуації.

Оцінка фінансових ризиків і їх мінімізація є важливою складовою стратегії управління оборотними активами, особливо для таких організацій, як Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), де своєчасне фінансування і ефективне управління ресурсами є критично важливими для виконання їхніх завдань. Фінансові ризики [13] можуть виникати через різні фактори, які впливають на здатність організації ефективно управляти своїми фінансами. Основними ризиками є: Валютний ризик: У разі зміни валютних курсів, особливо при здійсненні міжнародних закупівель або отриманні грантів з-за кордону, організація може зазнати значних фінансових втрат. Валютні коливання можуть вплинути на вартість імпортованих товарів і послуг, необхідних для діяльності. Кредитний ризик: Це ризик неплатоспроможності партнерів або постачальників, що може призвести до затримок або неможливості виконання зобов'язань за контрактами. Для ДСНС це може включати постачання техніки, матеріалів або ресурсів у рамках оперативного реагування на надзвичайні ситуації. Ризик зміни податкового законодавства: Часті зміни в податковій політиці можуть призвести до додаткових витрат або

адміністративних труднощів. Організаціям потрібно бути готовими до змін в податковому навантаженні або нових вимог у звітності. Ліквідний ризик: Це ризик того, що організація не матиме достатньо ліквідних коштів для покриття своїх поточних зобов'язань, особливо в умовах термінових потреб у фінансуванні для надзвичайних ситуацій. Операційний ризик: Пов'язаний з внутрішніми процесами, такими як неправильне управління фінансами, неефективне планування бюджетів або організаційні помилки, які можуть призвести до втрат або неефективного використання ресурсів. Мінімізація фінансових ризиків. Диверсифікація фінансування: Одним з основних шляхів мінімізації ризиків є диверсифікація джерел фінансування. Це може включати використання не тільки національних бюджетних коштів, а й міжнародних грантів, благодійних фондів або кредитних ліній від міжнародних фінансових установ. Стратегічне використання хеджування: Для мінімізації валютного ризику організація може використовувати інструменти хеджування, такі як форвардні контракти або опціони, щоб зафіксувати курс валют на певний період і уникнути значних коливань. Оцінка кредитоспроможності партнерів: Для зниження кредитного ризику, перед укладанням контрактів або угод, слід проводити детальну перевірку фінансової стабільності постачальників і партнерів, а також обирати більш надійні варіанти постачання товарів і послуг. Підтримка резервів і гнучкість бюджету: Створення резервів на непередбачувані витрати дозволяє зменшити ліквідний ризик. Водночас гнучкість бюджетного планування дозволяє оперативно реагувати на зміни в фінансовій ситуації та перенаправляти кошти на найнеобхідніші напрямки. Автоматизація моніторингу фінансових ризиків: Використання сучасних ІТ-рішень, таких як ERP-системи та інші інструменти для моніторингу фінансових потоків, дає змогу в реальному часі відстежувати зміни в економічній ситуації, ризику зміни курсу валют або коливань в цінах на критичні товари і послуги. Постійне оновлення стратегії управління фінансами: Оскільки економічна ситуація може змінюватися, важливо регулярно переглядати стратегії управління фінансами та адаптувати їх відповідно до нових умов. Це включає

періодичне оновлення прогнозів щодо витрат і доходів, коригування політики щодо кредитування і залучення коштів.

Оцінка фінансових ризиків і їх мінімізація є необхідною умовою для ефективного управління оборотними активами в організаціях, таких як ДСНС. Для зниження впливу фінансових ризиків на виконання завдань необхідно забезпечити системний підхід до управління фінансами, використовуючи сучасні інструменти для прогнозування, моніторингу та контролю. В умовах нестабільної економічної ситуації мінімізація фінансових ризиків допомагає забезпечити безперервність і ефективність діяльності організації в будь-яких умовах.

Покращення взаємодії з державними і приватними фінансовими установами є важливим аспектом управління фінансами для організацій, таких як Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), оскільки дозволяє ефективно залучати фінансові ресурси для виконання ключових завдань. Враховуючи специфіку діяльності ДСНС, така взаємодія має важливе значення для забезпечення фінансування в умовах невизначеності та термінових потреб. Ключові напрями покращення взаємодії: Залучення державних грантів і субсидій: Державні фінансові установи можуть виступати джерелом прямого фінансування для організацій, що працюють в надзвичайних ситуаціях. Одним з важливих напрямів є залучення грантів і субсидій на реалізацію проектів, пов'язаних із покращенням інфраструктури, закупівлею техніки та матеріалів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Залучення фінансування через державні установи дозволяє організаціям мінімізувати витрати та знижувати фінансовий тиск на бюджетні кошти. Стратегії покращення взаємодії: Розробка чіткої стратегії для залучення грантів, яка включає визначення пріоритетних проектів і співпрацю з відповідними органами, створення системи моніторингу і звітності для управління грантовими коштами. проведення регулярних зустрічей і консультацій із представниками державних установ для отримання актуальної інформації про можливості фінансування. Співпраця з приватними банками і фінансовими

установами: Для ДСНС важливим є також встановлення ефективних взаємовідносин з приватними фінансовими установами, що можуть надати необхідне фінансування в разі термінових потреб або для реалізації стратегічних проектів. Стратегії покращення співпраці: Укладання довгострокових угод з банками про надання кредитних ліній для покриття термінових витрат, пов'язаних з ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій, використання спеціальних фінансових продуктів для організацій, таких як відстрочення платежів або пільгові умови кредитування, організація спільних заходів з банками для підвищення фінансової грамотності та залучення нових фінансових інструментів для покращення управління фінансами. Покращення умов для фінансування через міжнародні фінансові інститути: Організації, що працюють в сфері надзвичайних ситуацій, можуть отримувати фінансування також через міжнародні фінансові установи та організації, такі як Світовий банк, Європейський інвестиційний банк та інші міжнародні грантодавці. Це відкриває можливості для залучення коштів для реалізації масштабних проектів, пов'язаних з підготовкою до надзвичайних ситуацій та їх ліквідацією. Стратегії покращення взаємодії: розробка плану по залученню міжнародних грантів та кредитів для реалізації специфічних проектів, активна участь у міжнародних форумах, семінарах та конференціях для зміцнення зв'язків і налагодження співпраці з міжнародними організаціями, підготовка детальних бізнес-планів для проектів, що можуть претендувати на міжнародне фінансування, що збільшує шанси на отримання коштів. Вдосконалення комунікаційних каналів з фінансовими установами: Важливим аспектом є створення та підтримка чітких каналів комунікації з державними і приватними установами, що дозволяють швидко отримати необхідну фінансову підтримку в разі потреби. Стратегії покращення комунікації: Створення централізованих контактних точок у фінансових установах для оперативного вирішення питань щодо фінансування. Використання сучасних комунікаційних технологій для забезпечення зручного та швидкого обміну інформацією між організацією і фінансовими партнерами. Впровадження спеціальних програм і платформ для

моніторингу фінансових операцій, що дозволяють оперативно реагувати на зміни в фінансуванні або потребах. Забезпечення прозорості та підзвітності: Залучення фінансування потребує високого рівня прозорості у використанні коштів. Для цього важливо налагодити процедури звітності та аудитів, що підтверджують ефективність використання коштів, отриманих від фінансових установ. Стратегії покращення прозорості: Запровадження систем електронного звітування для відслідковування фінансових потоків. Публікація звітів про використання державних грантів і коштів на офіційних платформах [14] для забезпечення доступу до інформації громадськості та партнерів. Встановлення чітких критеріїв для оцінки результатів фінансування та їхнього впливу на виконання завдань ДСНС. Покращення взаємодії з державними і приватними фінансовими установами є важливим елементом для забезпечення стабільного та ефективного фінансування діяльності ДСНС. Це не лише дозволяє отримувати необхідні ресурси для своєчасного реагування на надзвичайні ситуації, а й сприяє підвищенню фінансової стійкості організації, її прозорості та готовності до виконання своїх обов'язків.

Гнучке управління бюджетами є важливою складовою ефективного фінансового управління в умовах змінної та нестабільної економіки. Гнучкість у бюджетуванні дозволяє організації швидко адаптуватися до змін у фінансовій ситуації та оперативно реагувати на непередбачувані витрати або надзвичайні обставини.

Основні аспекти гнучкого управління бюджетами. Визначення пріоритетів та адаптація бюджету: Гнучке управління передбачає можливість швидкої адаптації бюджету до зміни пріоритетів та обставин. У випадку ДСНС це може стосуватися оперативної необхідності переведення коштів на більш важливі або термінові завдання, пов'язані з ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій, у разі появи нових викликів або аварій. Таким чином, є необхідність у гнучкому розподілі фінансових ресурсів між різними категоріями витрат залежно від актуальних потреб. Стратегії адаптації бюджету: постійний моніторинг змін у пріоритетах завдань і оперативне коригування фінансових

ресурсів, використання програмного забезпечення для автоматичного коригування бюджетних статей відповідно до змін у розпорядженні фінансами, визначення резервів для непередбачуваних витрат і створення механізмів оперативного доступу до цих резервів.

Гнучкість у перерозподілі коштів: Однією з ключових особливостей гнучкого управління бюджетами є можливість швидкого перерозподілу коштів між різними напрямками, враховуючи мінливі обставини та терміновість ситуації. Для ДСНС це може бути необхідність перенаправлення коштів з одних витрат (наприклад, планові закупівлі) на інші (термінові витрати на реагування на катастрофу). Інструменти для перерозподілу: встановлення чітких процедур для оперативного перерозподілу бюджетних коштів між різними напрямками, визначення резервних фінансових джерел для покриття непередбачених витрат, спрощення процесу внутрішнього погодження та затвердження змін у бюджеті.

Прогнозування витрат та адаптація до змін: Умови надзвичайних ситуацій часто вимагають швидкого та точного прогнозування витрат, що дозволяє зберегти фінансову стійкість. Гнучке управління дозволяє не лише коригувати поточні витрати, а й адаптувати фінансове планування до змін у ситуації. Методи прогнозування: впровадження автоматизованих інструментів для прогнозування витрат, що дозволяють оперативно оцінювати потреби в коштах для виконання завдань, аналіз минулого досвіду для створення прогнозних моделей, які враховують ймовірність надзвичайних ситуацій, використання програмного забезпечення для адаптації бюджетів на основі змін у зовнішніх умовах (наприклад, зміни у валютних курсах, цінах на паливо чи обладнання).

Створення системи для оперативного фінансування: Для гнучкого управління бюджетами необхідно створити механізми для швидкого доступу до фінансових ресурсів в умовах надзвичайних ситуацій. Це може включати відкриття спеціальних рахунків або ліній кредитування для покриття термінових витрат, пов'язаних із реагуванням на катастрофи. Інструменти

оперативного фінансування: відкриття спеціальних резервних рахунків для надзвичайних ситуацій, укладання угод з банками для забезпечення швидкого доступу до кредитних ліній при потребі, визначення чітких процедур для оперативного отримання та використання фінансових ресурсів.

Оцінка ефективності та коригування процесів: Для того, щоб управління бюджетом залишалось гнучким, важливо регулярно оцінювати ефективність використання коштів та коригувати фінансову стратегію. Це дозволяє виявити будь-які проблеми на ранніх етапах і своєчасно адаптувати стратегію до нових викликів. Методи оцінки ефективності: проведення регулярних внутрішніх аудитів і перевірок для оцінки того, як ефективно витрачаються бюджетні кошти, використання фінансових звітів для моніторингу витрат і виявлення відхилень від планових показників, аналіз змін в обсягах надзвичайних ситуацій та прогнозування потреб у бюджеті.

Гнучке управління бюджетами дозволяє організаціям, таким як ДСНС, ефективно реагувати на зміни у фінансових потребах та забезпечувати необхідні ресурси для виконання своїх завдань. Це вимагає не тільки наявності відповідних фінансових інструментів, але й чіткої стратегії для адаптації до змін у зовнішньому середовищі та оперативного перерозподілу фінансів для досягнення найвищої ефективності.

3.2. Розвиток стратегії управління запасами та оптимізація ресурсів для ефективного виконання завдань ДСНС

Управління запасами є ще одним важливим аспектом підвищення ефективності оборотних активів у контексті організацій, таких як ДСНС, де своєчасне реагування на надзвичайні ситуації потребує ретельного управління запасами ресурсів, техніки та матеріалів.

Аналіз і класифікація запасів за критичністю є важливою частиною стратегії управління запасами в організаціях, що працюють у сфері реагування на надзвичайні ситуації, таких як Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). Умови надзвичайних ситуацій вимагають, щоб запаси були

не тільки достатніми, але й правильно класифікованими, що дозволяє швидко й ефективно використовувати ресурси в умовах термінової потреби.

Основні етапи класифікації запасів за критичністю. Ідентифікація критичних запасів: Першим кроком є визначення, які саме запаси є критичними для забезпечення оперативного реагування. Це можуть бути ресурси, які необхідні для швидкого забезпечення діяльності в умовах надзвичайних ситуацій, такі як: паливо для техніки [15], лікарські засоби та медичне обладнання [16], спеціальне обладнання для ліквідації наслідків аварій, захисне спорядження для працівників, продукти харчування та питна вода. Ідентифікація цих запасів дозволяє зосередитися на їхній наявності в необхідних кількостях і своєчасному поповненні.

Оптимізація витрат на запаси: Оцінка критичності запасів також дозволяє оптимізувати витрати на їх підтримку. Замість зберігання великої кількості запасів, організація може зосередитися на забезпеченні своєчасного поповнення критичних ресурсів при мінімальних витратах на зберігання. Методи оптимізації витрат: перегляд політики закупівлі та зберігання запасів, розробка планів на випадок непередбачених ситуацій, які включають механізми швидкого поповнення і транспортування запасів.

Розробка та впровадження стратегії для критичних запасів: Для кожної категорії запасів повинна бути розроблена чітка стратегія їх зберігання, поповнення та використання. Це включає в себе плани на випадок надзвичайних ситуацій, коли ресурси повинні бути використані в найкоротші терміни, а також гарантування, що стратегічно важливі матеріали будуть завжди доступні. Стратегії для зберігання і використання запасів: визначення місць зберігання для критичних запасів у безпечних і доступних місцях, з можливістю швидкого доступу, розробка планів на випадок стихійних лих, що передбачають спеціальні процедури для мобільного постачання ресурсів у зону надзвичайних ситуацій. Аналіз і класифікація запасів за критичністю є важливим кроком для оптимізації управління ресурсами в організаціях, таких як ДСНС. Це дозволяє гарантувати, що наявні ресурси будуть використані

вчасно і ефективно, що в свою чергу сприяє успішному виконанню завдань у надзвичайних ситуаціях. Така стратегія управління запасами підвищує оперативність реагування і забезпечує належне використання матеріальних ресурсів.

Аудит та моніторинг запасів є ключовими елементами ефективного управління ресурсами в організаціях, таких як Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) [17], де необхідність у своєчасному реагуванні на надзвичайні ситуації вимагає чіткої організації обліку і контролю запасів.

Основні етапи аудиту та моніторингу запасів. Проведення регулярних аудитів запасів: Аудит запасів дозволяє оцінити реальний стан наявних ресурсів, перевірити їх відповідність вимогам та стандартам, а також виявити потенційні ризики, такі як надлишки або нестача критичних матеріалів. Регулярний аудит необхідно проводити не лише для перевірки фізичних запасів, але й для оцінки ефективності системи зберігання та обліку. Ключові завдання аудиту: перевірка наявності критичних запасів, таких як медичне обладнання, паливо для техніки, засоби захисту, порівняння фактичних залишків з обліковими даними для виявлення відхилень, оцінка відповідності нормам безпеки та умовам зберігання запасів виявлення старих або неактуальних запасів, які необхідно списати або оновити.

Моніторинг запасів в реальному часі: Завдяки використанню автоматизованих інформаційних систем та технологій інтернету, можна здійснювати постійний моніторинг рівня запасів в реальному часі. Це дозволяє швидко реагувати на зміни і коригувати процеси поповнення запасів. Інструменти для моніторингу: ERP-системи для управління ресурсами, які автоматично відстежують рівень запасів та витрати, Сенсори IoT для моніторингу умов зберігання (температури, вологості), що важливо для деяких запасів (наприклад, медикаментів або харчових продуктів), використання QR-кодів або штрих-кодів для автоматичного оновлення даних про переміщення і залишки запасів.

Визначення критичних точок для поповнення запасів: Завдяки моніторингу в реальному часі, можна визначити оптимальні моменти для поповнення запасів, щоб уникнути їх нестачі під час виконання завдань. Це важливо для запобігання ситуаціям, коли необхідні ресурси не доступні через затримки в постачанні або плануванні.

Оцінка ефективності використання запасів: Аналізуючи використання запасів, можна виявити, які ресурси використовуються ефективно, а які — надмірно або нераціонально. Це дозволяє оптимізувати витрати на зберігання та поповнення запасів, зокрема через прогнозування потреб і коригування стратегії закупівель. Методи оцінки ефективності: аналіз витрат на зберігання, транспортування та обробку запасів, оцінка термінів обороту запасів, визначення частоти використання різних категорій матеріалів, використання аналітики для прогнозування потреб у ресурсах у залежності від історії використання та майбутніх сценаріїв.

Розробка звітності та аналіз даних: Результати аудиту і моніторингу повинні регулярно документуватися у вигляді звітів, які дозволяють керівникам приймати обґрунтовані рішення щодо управління запасами. Це також дає змогу відстежувати динаміку запасів, виявляти проблемні області та вдосконалювати процеси управління ресурсами. Звітність для керівництва: регулярні звіти про поточний стан запасів, включаючи залишки, витрати та прогнози, аналітичні звіти, що дозволяють визначити області для покращення та оптимізації, прогнозування потреб у запасах для наступних періодів.

Аудит і моніторинг запасів як частина системи управління ризиками: Аудит і моніторинг запасів є важливою складовою системи управління ризиками в умовах надзвичайних ситуацій. Нестача або невідповідність запасів може привести до затримок у реагуванні на катастрофи, що в свою чергу підвищує ризик для людських життів і матеріальних ресурсів. Тому їх регулярний контроль та коригування є необхідними для забезпечення безпеки та ефективності діяльності організацій, таких як ДСНС. Аудит і моніторинг запасів забезпечують контроль над усіма аспектами управління ресурсами,

дозволяючи не лише своєчасно поповнювати необхідні запаси, але й уникати зайвих витрат і забезпечувати швидку адаптацію до змінних умов надзвичайних ситуацій. Технологічні рішення і системи управління запасами дають можливість організаціям, таким як ДСНС, ефективно управляти своїми ресурсами, підвищуючи готовність до будь-яких непередбачених ситуацій.

Оптимізація процесів постачання та логістики: [18] З урахуванням специфіки діяльності ДСНС, важливим є оптимізація логістичних процесів для швидкого доставки ресурсів і техніки до місць подій. Це включає в себе не лише закупівлю необхідних матеріалів, а й забезпечення своєчасного доставлення техніки, медикаментів, продуктів харчування та іншого обладнання. Розробка інтегрованих логістичних мереж і вдосконалення існуючих маршрутів може значно покращити оперативність на місцях надзвичайних ситуацій.

Впровадження стратегій управління персоналом та технікою у ДСНС є важливим елементом для забезпечення ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Основні напрями цього управління включають:

Оптимізація розподілу ресурсів: Розробка системи для ефективного планування та розподілу техніки і персоналу в залежності від типу та масштабу надзвичайної ситуації. Це допомагає уникнути перевантаження або недозавантаження ресурсів.

Автоматизація управління персоналом: Використання програмних систем для моніторингу та управління змінами, відстеження робочих годин та відпусток, а також забезпечення навчання і сертифікації персоналу для оперативного реагування.

Регулярні тренування та навчання: [19] Проведення тренувань для персоналу з використання техніки та вміння ефективно діяти в екстремальних умовах. Це дозволяє підвищити рівень готовності до реагування на непередбачувані ситуації.

Моніторинг стану техніки: Впровадження систем для постійного моніторингу технічного стану обладнання і техніки, що дозволяє оперативно

здійснювати ремонт або заміну техніки, коли це необхідно для забезпечення безпеки та ефективності виконання завдань.

Мотивація та розвиток персоналу: Впровадження програм мотивації, спрямованих на покращення залученості та підвищення кваліфікації співробітників, що підвищує загальний рівень ефективності роботи.

Завдяки таким стратегіям можна забезпечити оптимальне використання техніки і людських ресурсів, що критично важливо для успішного виконання завдань ДСНС в умовах надзвичайних ситуацій.

Висновки до розділу 3

Управління оборотними активами та фінансовими ризиками є критично важливими аспектами для забезпечення ефективності діяльності організацій, таких як Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). З одного боку, правильна оцінка та оптимізація використання оборотних активів сприяють підвищенню ліквідності, оперативності та готовності до реагування на надзвичайні ситуації. З іншого боку, системний підхід до ідентифікації та мінімізації фінансових ризиків, включаючи валютні, кредитні та ліквідні ризики, дозволяє забезпечити стабільність фінансового стану організації. Успішне поєднання цих аспектів створює основу для ефективного виконання завдань ДСНС, що безпосередньо впливає на безпеку та добробут населення. Тому важливо постійно вдосконалювати фінансові стратегії, впроваджувати сучасні технології моніторингу та адаптуватися до змінюваних умов для забезпечення належного рівня готовності та ефективності реагування на надзвичайні ситуації.

ВИСНОВКИ

У рамках дослідження управління оборотними активами підприємств Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) було розглянуто теоретико-методичні засади, практичні аспекти та сучасні виклики, з якими стикається служба у своїй діяльності.

Перший розділ підкреслює важливість оборотних активів як критичного елемента для забезпечення оперативної діяльності ДСНС, що включає не лише матеріальні ресурси, а й фінансові активи, які дозволяють швидко реагувати на надзвичайні ситуації. Класифікація та джерела формування оборотних активів вказують на їх різноманітність та специфіку використання в контексті державних потреб.

Другий розділ акцентує увагу на практичних аспектах управління оборотними активами, зокрема, на необхідності впровадження ефективних методів контролю та моніторингу запасів, що є критично важливими для забезпечення готовності до дій у надзвичайних ситуаціях. Важливими є також питання прозорості фінансування та оптимізації ресурсів.

Третій розділ аналізує сучасні виклики, з якими стикається ДСНС, такі як обмеженість фінансування, зміни в законодавстві та потреби у модернізації матеріально-технічної бази. В умовах динамічного середовища та зростаючих вимог до швидкості реагування важливо адаптувати систему управління оборотними активами, впроваджуючи новітні технології та інноваційні підходи.

Таким чином, ефективне управління оборотними активами є ключовим чинником успішної діяльності ДСНС України. Забезпечення належного рівня готовності до реагування на надзвичайні ситуації залежить від своєчасного та раціонального використання ресурсів, що вимагає комплексного підходу до планування, моніторингу та контролю за оборотними активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР "Про звернення громадян"
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Наказ МВС України від 24.11.2015 № 1477, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 грудня 2015 р. за № 1553/27998 "Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації у ДСНС України" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1553-15#Text>
3. Наказ МВС від 14.12.2017 р. № 1027, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 10 січня 2018 р. за № 34/31486 "Про затвердження Положення про приймальню громадян Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Порядку особистого прийому громадян у Державній службі України з надзвичайних ситуацій" URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0034-18>
4. Бюджетний кодекс України
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
5. Податковий кодекс України
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Кодекс цивільного захисту України
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
7. Господарський кодекс України
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
8. Закон України на відповідний рік «Про Державний бюджет»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4059-20>
9. Закон України від 18.03.2004 № 1621-VI «Про державні цільові програми» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
10. Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР «Про оплату праці» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
11. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

12. Облік та звіт МІА: URL: <https://infotech.gov.ua/projects/mia-accounting-and-reporting>

13. Наказ ДСНС 26.02.2020 № 165 «Порядок з організації та функціонування управління ризиками в системі ДСНС» URL: <https://dsns.gov.ua/upload/1/9/8/7/9/7/3/2020-6-30-3-riziki-165-26022020.pdf>

14. Офіційний майданчик державних публічних закупівель Prozorro URL: <https://zakupivli.pro/>

15. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

16. Навчально методичний посібник Порядок створення, накопичення, використання, використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків НС Чернівці, 2020 URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/upload/2/9/4/8/0/materialnii-rezerv-cz.pdf>

17. НАКАЗ 30.05.2014 № 293 «Про затвердження Положення про забезпечення органів і підрозділів (формувань) цивільного захисту, навчальних закладів сфери управління ДСНС України лікарськими засобами, медичними виробами та медичною технікою поточного постачання та Норм забезпечення органів і підрозділів (формувань) цивільного захисту, навчальних закладів сфери управління ДСНС України лікарськими засобами, медичними виробами та медичною технікою поточного постачання» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0293388-14>

18. Зведений план діяльності з внутрішнього аудиту на 2025-2027 роки URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/2/9/0/4/4/9/dodatok-2.pdf>

19. Логістично-інформаційна система ЛІС URL: <https://dsns.gov.ua/news/ostanni-novini/v-dsns-bude-vprovadzeno-novu-logisticnu-informaciiu-sistemu>

20. Регулярні тренування підрозділів ДСНС URL: <https://dsns.gov.ua/news/ostanni-novini/124972>

21. Смолич Д. В., Стельмащук В. В. Інструментарій підвищення ефективності управління виробництвом промислових підприємств. URL:

<https://modecon.mnau.edu.ua/tools-for-improving-the-efficiency/>

22. Удосконалення структури оборотних коштів. URL: <https://dSPACE.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/2744>

23. Піддержогін А. М. Фінанси підприємств URL: https://studentbooks.com.ua/content/view/3/54/#google_vignette

24. Навчальний посібник Облік та фінанси URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Kucik/Docs/POSIBNIK_VSTUPNIKA_Oblik_i_finansi_Redag_.pdf

25. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

26. Заячківська О. В. Удосконалення механізмів управління активами як чинник сталого розвитку підприємства / О. В. Заячківська, Я. С. Семещук // Вісник НУВГП. – 2021. – №2(94). – С. 46 – 52.

27. Кисіль О. Д. Управління фінансовими результатами підприємства / О. Д. Кисіль // Наука онлайн: міжнародний електронний науковий журнал. – 2019. – № 1. – С. 37 – 49.

28. Кремень О. І. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства / І. О. Кремень, Р. Л. Мосійчук, В. М. Кремень // БізнесІнформ. – 2019. – №8. – С. 202 – 210.

29. Купріна Н. М. Оборотні активи в системі управління підприємства: сучасні аспекти обліку, аналізу та аудиту / Н. М. Купріна, Х. О. Баранюк, Т. М. Ступницька, О. М. Величко // Економіка харчової промисловості. – 2021. – №13(2). – С. 50 – 57.

30. Левкович О. В. Оцінка стану і використання необоротних активів підприємства / О. В. Левкович, К. С. Безлюдна // Ефективна економіка. – 2021. – №6. – С. 14 – 21.

31. Пігуль Н. Г. Методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства / Н. Г. Пігуль, Є. К. Бондаренко, А. В. Кириченко // Економіка та суспільство. – 2021. – №33. – С. 20 – 26.

32. Валюх А. В., Зайцев О. В. Аналіз та напрями покращення фінансового стану підприємств України. Інфраструктура ринку. 2019. № 28. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/28-2019>

33. . Томчук О. Ф. Критерії оцінювання й прогнозування фінансового стану та результатів діяльності підприємства / О. Ф. Томчук, М. С. Левчук // Молодий вчений. – 2019. – № 9(73). – С. 480 – 486.

34. Тютюнник Ю. М. Напрями аналізу фінансової стійкості суб'єктів державного сектору / Ю. М. Тютюнник, С. В. Тютюнник // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2019. – № 17. – С. 369 – 374.

35. Хохлов М. П. Поняття оборотних активів підприємства / М. П. Хохлов // Інфраструктура ринку. – 2019. – № 31. – С. 409 – 414.

36. Чуприна Х. М. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на базі концепції Just In Time / Х. М. Чуприна, О. В. Валяєв, А. Є. Деркач // Економіка та суспільство. – 2021. – № 26. – С. 13 – 20.

37. Шушкова Ю. В. Аналіз стану та структури активів вітчизняних підприємств / Ю. В. Шушкова, А. М. Шутко, Ю. С. Баськова // Молодий вчений. – 2021. – №11(99). – С. 415 – 421.

38. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

39. Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4. С. 24-34. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76920>

40. Кисиль О. Управління фінансовими результатами підприємства//Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал. 2019. №1. URL: <https://naukaonline.com/ua/publications/ekonomika/2019/1/upravlinnya-finansovimi-rezultatamipidpriyemstva-2/>